Rimaszombat, 1883. julius 1. 26. szám. Negyedik évfolyam.

Szerkesztőségi iroda: Rimaszombat, Rimasor 25. sz. a. — Ide intézendő a lap szellemi részét érdeklő minden közlemény és levelezés.

Bérmentetlen levelek nem fogadtatnak el.

Kéziratok nem adatnak viszsza.

Előfizetési díj:
Egész évre . . . 4 frt.
Fél évre . . . . 2 frt.
Negyed évre . . 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

GÖMÖR-KISHONT.

VEGYES TARTALMU HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN HÉT VASÁRNAPJÁN.

Kiadó-hivatal: R.-szombat, Losonczi-utcza 24. sz. Rábely Miklós könyvnyomdájában. — Ide intézendők a kiadóhivatalt illető előfizetési pénz-, hirdetmény-, nyilttér- és felszólamlások.

Hirdetési díj: Egy négy hasábos petitsor térfogata . . . . 5 kr.
Bélyegdíj: minden beiktatás után . . 30 kr.

Nyilttér: Egy sor . . . . 20 kr.

Előfizetéseket elfogad: A „Gömör-Kishont“ kiadó-hivatala Rimaszombat Losonczi-utcza 24. sz., nemkülönben minden hazai postahivatal. Az előfizetesek legczélszerübben postautalvány utján eszközölhetők. — Hirdetéseket csupán a kiadó-hivatal vesz fel.

A magyar isteni-tisztelet kérdéséhez.

Magyarhoni ev. egyházunk négyszáz éves multja még sok tenni valót hagyott örökségül az utókornak. Teszünk is a mit tehetünk, rendezzük is a mit rendezni lehet; minden irányban, minden módon, tőlünk kitelhető erővel, egyházi és iskolai téren, egyházilag és hazafias tekintetben egyaránt, a kornak megfelelőleg, de sajnos, nem mindnyájan egy akarat és kitartással.

Egyben — mindnyájan látjuk, érezzük — elmaradtunk; egy körülmény elszomoritólag hat mindnyájunkra. Ez az, hogy ugyanazon Magyarhoni egyházban négyszáz év multán nem egy nyelven, sőt nem egy sziv és lélekkel imádjuk Istenünket. Idegen szó hallatszik az iskolai kathedrán, idegen a templomi szószéken, az anyakönyvek sok egyházban, az egyházi gyülések, egyes értekezletek, némely esperesség gyülései idegen nyelven vezettetnek, sőt megesik, hogy a kerületeken nem magyar beszédek tartatnak. Igy áll a dolog egyházunk négyszázas története mellett.

Hogy egyházunk mai napig megmagyarosodni nem tudott, hogy a magyar ajku egyházak kisebbségben vannak, ezért szerintem régi eleinket okozni nem lehet. Ezeknek elég dolguk volt az üldözések korszakában a különböző égtájról jövő villanyos fellegek pusztitását megakadályozni, a vallásszabadságért küzdeni, a létért vivni az élet-halál harczot.

Ennek sulya az utókort terheli, mely több vallás-szabadságot élvez, mely élvezi a hazai törvények oltalmát; melynek több ideje van, hogy az egyházak megmagyarositására nagyobb gondot forditson.

A mit tettünk, az, habár ez az első, de ki nem zárja a másikat, leginkább az iskolák megmagyarositására vonatkozik. Tény, hogy iskoláinkban a magyar nyelv és hazafias szellem terjed, jóllehet itt is még sok a kivánni való.

Ez azonban nem elegendő. Az iskolából kilépő ifjuságot a magyar nemzet, nyelv és haza iránti tisztelet és szeretetre más időben és más helyen is buzditani kell. Ez a templom, a hazaszeretet megtanulásának eme második szent iskolája, mi leginkább a magyar isteni tisztelet a nem magyar ajku egyházakban tartásával érhető el, oly értelemben, ha néha a hazafias erények, a hazaszeretet gyakorlására buzditó szent beszédek tartatnak.

Igen kevés még azon nem magyar ajku egyház, hol magyar isteni tiszteletek s ily hazafias sz.-beszédek tartatnának. Nem csoda. A nép nagyon szeret ragaszkodni anyanyelvéhez, a régihez, mit őseitől örökölt, nem is akarjuk mi ettől végkép megfosztani, annál kevésbé ott, hol a nép még nem igen birja a magyar nyelvet. A magyar isteni tiszteletet csak ott lehet behoznunk, hol nem árt a lelki épületességnek.

Épen azért, mivel egyrészünk nagyon sötét szinben festi nem magyar ajku népünk magyar nyelvismeretét, tartózkodó s erkölcsi hátrány és veszteségnek tekinti a magyar isteni tisztelet behozatalát.

A dolog ellenkezőleg áll. A magyar nyelv láthatólag terjed, magyarhoni egyházunk hiveinek jó része, kivált a férfi nemből, érti és beszéli a magyar nyelvet, talán jobban, mint p. o. a tót-csehet, a bublikusat, ha népszerüleg, érthetőleg adatik elő. Magyarországon jelenleg kevés azon egyházközség a melynek legalább az előljárósága ne volna képes magyar nyelven épülni. S feltéve, hogy egy egyházban senki se tud kivüle magyarul, ez esetben sem vesztünk egy-két nem magyar ajku isteni tisztelet elvonásával.

Nincs nagy akadály, csak próbálnunk, tennünk kell s meglátjuk a szép sikert. Van már erre példa, hol a magyar isteni tisztelet behozatott és tartatik erkölcsi veszteség nélkül, s hol a nép örömmel fogadta, sőt maga kivánta. Én elérkezettnek látom az időt, hogy a magyar isteni tisztelet a nem magyar ajku egyházakban egyetemlegesen behozassék s esetleg hatóságilag felkaroltassék s támogattassék, és pedig az alábbi okoknál fogva:

Magyar államban magyar egyház legyen, az egyháznak egyik czélja és feladata különféle nemzetiségü és nyelvü egyháztagokat hazafias polgárokká is nevelni; nem jó hazafi jó egyháztag nem lehet, annál kevésbé pap vagy tanitó; a templom azon sz. hely, hol az általános keresztény szeretet prédikáltatik, következőleg a nemzetek, igy a magyar nemzet, nyelv és haza iránti szeretet prédikáltassék, erre a hivek felbuzdittassanak és felbuzduljanak s Istentől a nemzet és hazára áldást könyörögjenek. Igaz, hogy ezt más, nem csak magyar nyelven is tehetik, azonban e nyelv az, mely leginkább fejezheti ki a vallásos sziv a magyar haza iránt táplált érzelmeit.

A magyar isteni tisztelet tehát nem mint ellenségeink állitják, komoedia, nem üres hazafias fitogtatás, ennek nem annyira külső, mint benső erkölcsi értelme és értéke van; lelki épülés hazafias irányban; azon a keresztény szellemmel megegyező törekvésnek a kifejezése ez, hogy egy államban, mely az egyházzal közösen a népek boldogitását czélozza, egységes magyar, vagy legalább hazafias szellemü egységes egyház legyen.

Azért, habár nem akarom azt, hogy a hiveknek érthetetlen nyelven prédikáljunk, a magyar isteni tisztelet mellőzését hazafias kötelesség, a mennyiben pedig az egyház és haza a fő czélra nézve nem ellenkeznek egymással, keresztény kötelesség elmulasztásának tartom.

Nem kevésbé figyelemreméltó az alábbi körülmény, mely a magyar isteni tisztelet behozatalát sürgeti és indokolja.

Akarhány nem magyar ajku egyház van, melynek területét tisztán magyar ajku hivek, leginkább az uri és munkás osztályból lakják, kik a tót vagy német nyelvet nem értik, vagy kevésbé értik. Közelben magyar egyház nincs, az illető egyházakban pedig idegen nyelven tartatik az isteni tisztelet. Könnyen megértjük, mi történik ezen elhagyatott hiveinkkel. Templomba se ide, se oda nem mennek, sem itt, sem ott nem viselik az egyházi terheket, sehol sem élvezik a jogot s sehol sem teljesitik egyházi kötelességeiket, szóval sehová sem tartoznak, Ennek részben mi vagyunk okai, mert nem adunk alkalmat nekik, hogy az egyházi jog élvezetben és az egyházi kötelességek teljesitésében tényleges részt vegyenek.

Látni való, hogy nem indokolatlan valami a magyar isteni tisztelet behozatala.

TÁRCZA.

RAGÁLYI GYULA.

†. 1883. jun. 24.

Ismét halottunk van, — s a mostani veszteség érzete annál lesujtóbb, mert váratlanul jött; fájdalmunkat — a hit vigasztaló tanain kivül — semmi sem enyhitheti, mert közéletünk egyik jelesének, — a jók legjobbikának halála felett kesergünk.

Mintha csak balvégzetünk karja nehezedett volna reánk: egymásután zárják örök álomra szemeiket azok, kik életüket a közjó előmozditása közben, családi, polgári és hazafiui kötelességeik hü teljesitése által tették becsessé.

Ragályi Gyula meghalt! Majdnem hihetetlenül hangzik, hogy az az erős külsővel, szilárd egészséggel birt alak, ki általános tiszteletnek, szeretetnek örvendett, ki mint jó családfő, okos apa, tisztalelkü hazafi, kitünő gazda, szerető szivvel, nemes lélekkel mindenha tettre, áldozatra készen állott a vezérférfiak között, ma már hidegen, mozdulatlanul foglalja el helyét a családi sirboltban, hova ma helyeztetik örök nyugalomra.

Az enyészet változhatlan törvénye kivételt nem tür: minden a mi test és élő, az anyaföld kebelébe siet vissza, mert „porból lettünk, porrá leszünk“ — s nincs az a koporsó, legyen bármilyen egyszerü, nincs az a ravatal, legyen bármilyen ragyogó, melynek szemléleténél ne rendülne meg az emberi sziv, mert egyenlően végsorsunk sötét képét látjuk azokban.

De fájdalmat csak ott érezünk, keserü könnyeket csak ott hullatunk a veszteség felett, hol a lábaink előtt megnyitott sirba egy-egy kimagasló, erényeivel vezérszerepre hivatott egyén alakját helyezik, — olyanét, ki szivvel és lélekkel, szóval és tettel annak szentelte életét, hogy megmutassa embertársainak saját példaadása mellett, miként kell ugy családi-, magán körben, mint a nyilvános életben, a közpályán azon kötelességeket teljesiteni, melyekre a hazafi és egyháztag hivatva van.

A boldogult minden tekintetben mintaképe volt az igazi embernek s mint ilyen felejthetlen marad még azok előtt is, kik őt csak nyilvános tetteiből ismerik. Elhunyta veszteség nemcsak a kesergő családra, nemcsak a gyászoló megyére, községre nézve, melynek éke, büszkesége volt halála órájáig, de pótolhatlan ürt hagy maga után azon egyházban, melynek kebelébe tartozott.

Nem állanak rendelkezésünkre mindazon adatok, melyekből az elhunyt életének hü rajzát adhatnók, s e szomoru pillanatban erre képességgel nem is birunk, — de aki megyénk ujabbkori történetét megirja, annak meg kell szereznie ezen adatokat, mert közéletünk minden mozzanatában több mint 25 év óta mindenütt Ragályi Gyulával találkozik. Csak néhány vonás is életrajzából elegendő arra, hogy igazolja, mily igazi oka van egész közönségünknek az ő halála felett őszinte fájdalmat érezni.

Egyetlen gyermeke lévén szüleinek, s nagy kiterjedésü birtok örököse, gondos kezek által vezettetve, jobbára házi nevelés folytán tette sajátjaivá mindazon ismereteket, melyek segélyével magát a társadalomra, hazájára, megyéjére nézve hasznossá tenni már kora ifjuságában annál örömestebb törekedett, mert mindenikfelett szeretett édes anyja tanitotta meg arra, hogy a ki nagy vagyonnal lett megáldva, annak kötelességei is nagyok.

E szempont vezette családi és nyilvános életében. — Gyöngéd, hü és szeretetteljes övéihez, nyilt, őszinte, kedélyes ismerősei, barátai körében, határozott,— de szenvedélytelen meggyőződésében; a gyöngének, szegénynek pártfogója, de szigoru birája alá és fel minden olyan eljárásnak, mely kifogás alá eshetett. Gazdálkodási rendszerének példányszerüségét igazolja az a körülmény, hogy ámbár nyilt házat tartva, körében a patriarchalis vendégszeretet csaknem minden ősi szokásával megőriztetett, vagyoni állását, sem a pénzügyi válságok, sem a kedvezőtlen időjárások megnem ingathatták. Birtokának mindenike ma is, ugy szólva, mintagazdaság.

Kitünő személyes tulajdonainak elismerése nyilvánult akkor, midőn 1861. évben szolgabiróvá lett a megye közönsége által megválasztva, majd előbb a putnoki, utóbb a szomszéd borsodmegyei edelényi járás küldötte fel országyülési képviselőül; de az egyház részéről is több kitüntetéstésben részesült, midőn a gömöri ref. egyház presbiterévé, világi tanácsbirájává, majd segéd-gondnokává megválasztatott; s hogy mennyire birta a megyei közönség tiszteletét, szeretetét, mutatja az, miszerint a megye ujabb szervezetének ideje óta, habár több izben lemondásban nyilvánitotta a közpályátóli visszavonulását, mindig közigazgatási bizottsági tagul lett megválasztva, amely testületnek folytonosan egyik legszorgalmasabb tagja is volt.

Életét, érdemeit nem dicsőiteni kivántuk e sorokkal, csak szerény megemlékezésül, igénytelen koszoruképen ohajtottuk tenni azon férfiu sirjára, kinek elvesztét fájlalva, abban keresünk vigasztalást, hogy az elhunyt, az igazi ember mintaképe, szellemileg közöttünk marad.

Legyen emléke áldott és soha nem feledve!

Julius havi teendők a virágos kertben.

A napok lassan-lassan rövidebbek, a zöldelő vetés fehéres sárga szint vesz fel, a rétek élénk zöldje, mely különféle mezei virágokkal vegyitve a kaszálás előtt annyira gyönyörködtette szemeinket, eltünt, s helyébe halványabb pázsit terült előnkbe. A kakuk nem hallatja magát s a többi éneklő madarak is csak elvetve hangicsálnak. Minden arra és oda utal, hogy az aratás rövid idő mulva bekövetkezik.

Nem csoda, hiszen az év első felén már tul vagyunk. Julius első napján a második félév veszi kezdetét, azért azonban a virágos kertben való teendőket csak ugy kell folytatnunk, a mint végeztük eddig, és feladatunk folytatni ezután. Hogy mi minden ád dolgot juliusban, azt a következendőkben részletesebben mondom el:

A lefolyt hóban jelzett munkák nagy része: a kapálgatás, gyomlálás, öntözés, a növényeknek melléjök tüzött pálczikák és karókhoz való kötöztetése, a mint ennek szükségessége mutatkozik — sikereltetik.

Hogy pedig e részben czélt érhessünk, oda kell hatnunk, hogy már a népiskolákban az ifjusággal tartassék kissebbszerü magyar isteni tisztelet, mely magyar ének és imából állana, melyet maga a tanitó végezne, s hogy alkalmas magyar énekes könyvekről gondoskodjunk s a magyar ének ügyet egyetemlegesen rendezzük.

Közel a Luther-ünnep. Megtehetné minden ev. egyház, hiszen lelkésztársainktól és az egyh. felügyelőktől igen sok függ, hogy a pesti esperesség és némely gömöri tót egyház (N.-Rőcze, Ispánmező, Süvete, Meleghegy) példájára, hol magyar isteni tiszteletről már gondoskodva van, az 1883. évet, mint Luther születésének 400 éves fordulóját a magyar isteni tisztelet behozatalával, annak évenként legalább egyszer-kétszeri tartásával tenné emlékezetessé és áldásossá.

Azon reményben teszem le a tollat, hogy gömöri ev. esperességünk is mielőbb lépéseket tesz ez ügyben, a miért is erre előre felhivjuk a f. é. julius hó 11-én Rozsnyón tartandó esp. gyülés becses figyelmét. **Vitéz Lajos,** ev. lelkész.

Grünwald Béla és a megye.

I.

A „Pesti Napló“ május hó közepén három czikket közölt Grünvald Bélától, ily czim alatt: „Kossuth és a megye“, melyekben ő nagy hazánkfiának a megyei intézmény tekintetében elfoglalt álláspontját igyekszik megingatni.

Tudjuk, hogy Kossuth Lajos, a parlamenti kormányrendszer keretébe beilleszthetőnek tartja a lehető legszélesebb alapra fektetett megyei önkormányzatot, — vagyis a régi magyar megyét a változott viszonyokhoz idomitva, fenntartandóknak hiszi; mig G. B. a modern parlamentarismus s a merev centralisatió hive, szerinte a megye merő földrajzi fogalommá törpült, mely az állami kormányzat által kinevezett hivatalnoki karral láttatván el, — ez mint ilyen, főkép az állami közigazgatás közvetitőjeként szerepelne, s csak másodsorban intézné a helyi érdekü functiókat.

Ugy a G. B. kormányzati ideálja, valamint a Kossuthé lényegesen elüt a mostani parlamenti kormányrendszertől.

Nem bocsátkozhatom e helyen a különnemü rendszerek részletes tárgyalásába; czélul tüztem ki főleg azt, hogy G. B. némely állitásainak tarthatlanságát, s következtetéseinek helytelenségét mutassam ki.

Belemegyek egyenesen a czikkek közepébe s mindenek előtt kiemelem, hogy bár G. B. az angol municipiális intézményt a tökéletesség netovábbjának s olyannak jellemzi, mely sarkköve, s egyedüli biztositéka az ország szabadsága s alkotmányának, s mely nélkül Anglia parlamentismusa nem volna az, a mi: mindannak ellenére nem javasolja ezen intézménynek hazánkba átültetését, hanem azon következtetésre jut, hogy megyei nemzetből állami nemzetté kell lenni a magyarnak, s ha eddig politikai ideálja a particularismus volt, most annak helyét az állam foglalja el, mely egyedüli alkalmas eszköz nagy nemzeti czéljainak megvalósitására, hogy ezek szerint el kell ejteni a megyét, mert az nem alkalmas az állami közigazgatás közvetitésére. stb.

Itt félreismerhetlen a következetlenség, mert ha Angolországban a municipiális önkormányzat az állam alkotmánya s szabadságának alapja, — s ha az angol egészséges parlamentárismus sinequa non-ja, kell, hogy nálunk is az legyen — ide, a nemzeti sajátságokhoz idomitottan álültetve; és ha az oly éltető eleme a nemzet szabadsága s alkotmányának, mint a viz vagy a nap az élő szervezetnek, miért nem javasolja azt nekünk.

Nem javasolja, mert szerinte nálunk nincsenek meg a kellő feltételek. De erről majd alább szólok, — most átmegyek más állitásaira.

Párhuzamot vonván az angol county, s a magyar megye közt, midőn kimondja, hogy e kettő közt igen nagy különbség van, fejtegetéseiben azon következtetésre jut: hogy az angol county csakis azért nagy biztositéka az igazi parlamentarizmusnak és közszabadságnak, mert az ottani önkormányzatban a miénkkel teljesen ellentétes felfogás van megvalósulva.

S melyik ezen felfogás?

Az, hogy G. B. szerint Angliában a hatósági önkormányzat jelenti a felsőbb társadalmi osztályok ingyen szolgálatát az állam törvénye végrehajtásában, s a végrehajtás költségeinek fedezését saját eszközeikkel s hogy az angol önkormányzat nem ismer választást, hanem a tisztviselőket — békebirákat - a korona nevezi ki a társadalom elitéjéből; ezeknek gyülekezete képezi a megye képviseletét, — ezek tartják fenn a közrendet, s végzik a helyi közigazgatást.

Most már kérdem: melyik felel meg jobban az „Önkormányzat“ kifejezésének s postulátumának, — az-e, a hol a kormányzottak választottjai részben önalkotta statutumaik szerint intézik a közügyeket, s hajtják végre az állam törvényeit, — vagy az, a hol a korona kinevezettei, tehát a legfőbb hatalomtól függő, még pedig tisztán arisztokratikus elemek járnak el a polgárok ügyeiben azon sugallat szerint, mely a legfőbb hatalomtól jön?

Melyik közeliti meg jobban a népfenség elvén alapuló democraticus alkotmány eszméjét?

A felelet könnyü.

Önkormányzatot nem képzelhetek magamnak ott, hol a kormányzottak nem folyhatnak be, közvetlenül vagy közvetve képviselőik vagy választott tisztviselőik által — ügyeiknek intézésébe. S épen ezen ok miatt angol megyei önkormányzatról szó sem lehet. Az angol County minden lehet, csak nem a szoros értelemben vett önkormányzat. Az egyszerüen oly helyhatósági intézmény, melynek kinevezett tisztviselői állami törvények — szokás, jog — és egyéni belátásuk szerint járnak el a hozzájuk utalt ügyekben, de a megyének, melyet kormányoznak, nem felelősök, nem alárendelvék. S ez nem autonomia.

Eddig az ott kielégitőnek bizonyult, — de nem magának az institutiónak tökéletessége — önkormányzati jellege — s a mai kor uj viszonyainak keretébe illő volta miatt, hanem azért: mert a közkormányzat terén az ujitásoktól idegenkedő angol nemzet azt, mint őseitől öröklöttet, megszokta; mert továbbá, ujabb időben, állami s magán beléletében nem történt a magyarországi 48-dikihoz hasonló változás s igy nem volt ok ősrégi institutiója megváltoztatására, s mert nálok a törvény és annak kezelői iránti tisztelet lehetővé teszi tökéletlen, vagy elavult institutiók mellett is, a kielégitő kormányzást.

S ha mindezekhez hozzá vesszük a régi időktől nagy hatalmasságá fejlődött napi sajtó — és meetingek által gyakorolt ellenőrzést s megvitatását minden ügynek: önkényt rájövünk annak tudatára, hogy Angolországban nem a megyei helytartósági szervezet tökéletessége képezi az igazi parlamentismusnak és közszabadságnak — mint azt G. B. állitja s vele együtt sokan hiszik — biztositékát, hanem a nemzetnek magán családi életében s társadalmában fejlesztett erkölcsi érzete, becsületessége s a törvény és szokás iránti páratlan tisztelete.

Ezt mondhatjuk az angol igazságszolgáltatásról is, mely őrületesen sebes, de az alaposság rovására. A nemzet ezt is megszokta, s nem töri magát ujitás után.

Igy fogva fel az angol helytartósági intézményt, — a minthogy azt másképen helyesen értelmezni nem is lehet, — kellőleg méltathatjuk G. B. azon állitását, mely szerint „az önkormányzat e formájának következménye az: hogy a központi kormánynak nincsenek tőle függő (fizetéses) közegei a közigazgatás terén . . . . Az önkormányzat e formája biztositja csak a parlamenti választások szabadságát, mert a hatósági befolyás gyakorlása felülről lehetetlen.“

Megengedem, hogy nincs fizetéses közege a központi hatalomnak a helyi közigazgatásnál, de a függőségi viszony nem csupán a pénzbeli fizetés teremti meg. Másként is lekötelezhetők az emberek. — Maga a korona általi kinevezetés ténye függőségi viszonyba helyezi a kinevezettet. — A fénynek, magasból leáramló kegynek mindig kábító a hatása. Az angol aristokraták is emberek, — sem jobbak, sem rosszabbak a mieinknél, ők is más szemmel néznek fel — mint lefelé.

II.

G. B. czikkeinek éle leginkább a választási rendszer ellen van irányozva. En sem vagyok a most divó tisztválasztásnak feltétlen barátja. Ismeri mindenki e rendszer előnyeit s hátrányait; de a kinevezési rendszer sem szegényebb a kifogásolni valókban. — Mig amaz lefelé — ez felfelé korlátozza a függetlenséget; amaz bénitólag hat ugyan az állami központi kormányzat cselekvőségére, de a helyi ügyek s érdekek hű védője és kezelője, — mig emez csak az állami érdekek szolgálatában levőnek tartva magát, keveset gondol a helyi ügyekkel.

Melyik a jobb? A vita tárgya. Egyiknek vagy másiknak alkalmazhatását az adott helyi — nemzetiségi — müveltségi s egyéb viszonyok határozzák meg. Éppen ezért, G. B.-val szemben, ki a kinevezési rendszernek feltétlen hive — állást foglalni nem akarok. De nem tehetem, hogy e tekintetben némely állitásait ne szellőztessem.

Mint egyik főérvét, azt hozza fel a választási rendszer ellen, hogy a tisztviselői kar politikai pártok szerint alakul. Ez tévedés! Ő a régmultra reflectál. A tisztviselői állomások ez idő szerint minden megyében az ott praedomináló két-három család tagjai s rokonai által tölteték be. Ez az ugynevezett vérkegyelet rendszere, a klik-uralom, — s maradványa a letünt feudális kornak. De e bajon a köztisztviselők minősitéséről szóló törvény van hivatva segiteni.

„Azért nem képzelhető nálunk az angol önkormányzat — mondja G. B. — mert ahoz konsilidált társadalom szükséges“; s nálunk az, ő szerinte nincs, nincs pedig azért, mert a középnemesség, mely a politikai élet főtényezője volt, nagyobb részben elpusztult, magyar polgári osztályunk pedig, nyugateurópai értelemben, nincs.

Nem irhatom alá ezen állitást sem. Mert habár igaz, hogy a középnemesség, sokrészben pazarló költekezése, s egyéb okok miatt, pusztuló félben van, de az omlásfának helyén sürü hajtásokban kisarjadzott, s erős fejlődésnek indult egy uj elem, a polgári osztály, mely lassanként tért foglal jobbra-balra, s sokoldalu képességei — számának sokasága — és ellenállhatlan erejével elfoglalni s betölteni igyekszik azon helyet a társadalomban, mely őt megilleti.

Maga G. B. is a polgári osztály szülötte, s ha figyelmesen végig tekint a müvelt osztályok során, azoknak egész legiója tünik szemébe, kik a polgári osztály zőméből emelkedtek a magasba. Ez erőkifejtésben ösmerhető fel biztositéka a magyar állam fenállhatásának.

Balvélemény az, vagy előitélet, mely G. B. idézett állitásának forrása. S azt sokan ohajtják. Szomoru jövő várna az országra, ha egy, vagyonilag pusztulásnak indult szétzüllött osztályban lett volna meg csak azon őserő s képesség, mely feltétele s biztositéka az általános fejlődésnek s előre haladásnak. S ha való ezen állitás, akkor hasztalanul változtatunk közigazgatási rendszerünkön, — hasztalanul leszünk megyei nemzetből állami nemzetté. Az öltözet, legyen az sujtásos dolmány, vagy frakk, nem kölcsönöz benső erőt sem egyénnek, sem nemzetnek.

A mely nemzet nem éredt a megyei önkormányzatra, az az állami önkormányzatra is képtelen, — sőt még kevésbé éredt erre.

Majdnem gúnyként hangzik az utolsó czikk azon tétele, mely szerint azok, kik helyökre léptek, — t. i. a nagy történelmi nevek viselőinek helyére, — lehetnek tisztességes állampolgárok, s talán pontosabb adófizetők mint elődeik, de politikailag nem képesek pótolni azt a társadalmi osztályt . . . .

Ez is előitélet, balvélemény.

A tisztesség, s készség a tartozás fizetésére, tehát a becsületérzés, rendszeretet, oly tulajdonok, melyek mindenkor a tiszta jellem s erély mérveiként fogadtattak el; s hol ezek megvannak, s a vagyonossággal párosulnak, ott a müveltséget, függetlenséget, s igy a kormányzati képességet eltagadni nem lehet.

Az őskori Rómában egymást váltogatták fel az aristokratikus s demokratikus elemek a kormányon, s midőn a patritiusok kényszerülve helyet engedtek a plebejusoknak, nem esett kétségbe a nemzet az állam existentiája felett. Uj, friss erő lépett a kifáradtnak helyére.

A franczia nagy forradalom fényes bizonyitékát adta annak: mily erő s képesség rejlik a polgárság zőmében. Ott a hatalmat s fekvő vagyont kezei között tartott nemesség elüzetésével s kivándorlásával senkinek sem jutott eszébe sopánkodni a felett: ki lép majd ennek helyére. Egy villámlás — s ezrével tünt elő a homályból az ösmeretlen óriások serege, s nem csak a csatamezőn, a zöldasztal mellett is megállta helyét, — pedig ezek nem voltak iskolázott politikusok.

Az olasz és német egységet sem egyedül azon osztály teremtette meg, mely G. B. szerint, mert politikailag iskolázott, tehát egyedül képesitett az országlásra; — de megteremtette az egész nemzet, — azon erő, mely annak müveltségébe s lelkesedésébe nyilatkozik.

Amerikában nincs kiváltságos osztály, de van munkás, tisztességes, takarékos, müvelt, pontos adófizető polgársága, mely politikai iskolázottság nélkül is megőrzi az állam s egyéni szabadságát. S ha lehetséges az ott, miért nem nálunk. Szabaduljunk az előitéletektől, s helyre legények vagyunk.

Nem az főbaj nálunk, hogy a középnemesség, a nagy történelmi nevek viselői függő helyzetbe jutottak. Közgazdasági viszonyainkban rejlik a főbaj. Nem a középnemesség, hanem az egészséges közgazdaság az állami s igy a politikai életnek is főtényezője. A rendes gazdaság dominálja mindenütt a helyzetet, ugy a magán családi, mint az állami életben. A hol ezen állapot kórossá vált, ott nem lehet szó függetlenségről, jó önkormányzatról, politikai életről stb. stb. Ott az absolutismus, a zsarnokság a ház küszöbén ólálkodik.

Ezen elmélkedésből, logikai kényszerüséggel, G. B. felfogásával szemben, azon consequentiát vonom le, hogy nálunk a megyei önkormányzatnak G. B. által kivánt feltételei nem hiányoznak, a modern szellemben nevelt, sürün fakadt uj ivadék bátran nyomába léphet azon ősöknek, kik hajdan a helyzet, s az akkori kormányrendszer által reájok kényszeritett gravaminális politikájukkal védelmezték a haza szabadságát s függetlenségét; — csak engedtessék át a tér, adassék meg a mód a komoly tanulmány által szerzett képesség s erő kifejtésére és alkalmazására az uj ivadéknak; de mindenek felett, tereljük helyes utra magán s közgazdaságunkat, mint az anyagi jólét s függetlenség feltételeit; vessük revisió alá azon szerződéseket, melyek függő helyzetbe juttattak bennünket a monarchiával szemben, melyek önrendelkezési jogunk megszoritása által a legtöbb irányban korlátozzák erőink kifejtését az ipar, kereskedelem s mezei gazdaság terén stb. stb.

Az elvirágzott rózsatövek megnyesetnek. A szabadban és virágcserepekben levő rózsák és vad rózsa-alanyok alvó szemre szemezhetők.

A megért virágmagvak összegyüjtetvén, megtisztittatnak, s minden faj nevével ellátva, száraz, szellő járt helyre tétetik.

Szegfüvekről még mindig lehet döntvényeket csinálnunk. S hogy ha esetleg bár minő hagymás-növény még künn maradt volna, azt mulhatlanul ki kell ásnunk s megszikkasztva alkalmas helyen tartogatni.

Az elvirágzott disznövények magtermő szárai, ha nincsennek maghozam gyüjtésre szánva, levágatnak s egy más egynyári növénynél tövöstül kitéphetők. A puszpángszegélyzet megnyesetik.

A hidegházi növényekről való dugványozás is még mindig folytatható.

Minden oly virágok, melyeket télen át óhajtunk virágozva birni: a nyári ibolya, Phlox Drumondii, Petunia, Reseda, Viola landiflora-magot e hó második felében, vagy annak utolsó napjaiban kell vetni. Épen ugy most történhetik vetése a kétnyári vagy pedig évelő disznövények magvainak, különösen háladatosak a különféle csengetyükék, Campanula, a gyüszüvirág, Digitalis, a harang czámoly Aquilegia, több faja a sarkvirágnak, Delphinium és mások.

A már kellően kifejlett kankalin, Primula, szegfű, téli- vagy császár-ibolya. Cheiranthus incana, sárga ibolya, Cheiranthus cheiri, a szagos estike, Hesperis palánták át és kiültettetnek.

Az őszi sáfrány Crocus sativus, speciosus és serotinus hagymák, s az őszi kikerits, Colchicum autumnale ültetését nem lehet későbbre halasztanunk, hogy ha idején virágzását biztositani és élvezni akarjuk.

Chrysanthemum indicum dúgványokat is most készitsünk, melyek virágcserepekben való virágzásra a legalkalmasabbak lesznek. Minden virágtenyésztő nagyon jól tudja azt, hogy a Chrisanthemum indicum nagyon későn őszszel nyilik; de tudja azt is, hogy a szabadban nem csak nagyon elbokrosodik, hanem kivált a nagyvirágu fajok igen magasra is nőnek, miért virágcserepekbe kiszedni bajos és ablakokban tartani alkalmatlan. Hogy e nehézségek elhárittassanak, azért szükséges és jó dugványokat nevelnünk s ezek, minthogy anyatöveknél alacsonyabbak maradnak inkább helyezhetők el ablak közé, hol gondoztatásukért, rendesen novemberben virágzásuk dusan kárpótol minden fáradságot. Üzdei mivelésre a hatkótú Fritillaria imperialis és szironták, Ranunculus asiaticus hagymák és gumók szintén e hó folytán ültethetők már virágcserepekbe.

Igaz; csaknem megfeledkeztem volna arról, hogy a Georginák mellé karókat kell tüznünk, hajtásaikat azok mellé kötözni el ne mulasszuk, még pedig ismételve, a mint magasabb és magasabbra nőnek, s ha igen száraz időjárás áll be — a mi juliusban rendesen megesik, — minden nap és lehető jól és bőven öntöztetésüket sem szabad elhanyagolnunk. Minél szorgalmatosabban öntözzük, annál tökéletesebb és szebb virágzást érünk el velök.

A juliusi Flóra, egészen más faj virágokkal diszlik mint a milyennek az előbbi hónapokban örvendhettünk. — A szabadban most nyilik: az Antirrhinum, Clarkia, Celosia, Gilia, Gomphrena, Nigella damascena, Passi flóra, Rudbeckia, Spartium, Tagetas, Zinnea, s ezeken kivül számos kevéssé inkább ismeretes és kedvelt disznövény.

Virágcserepekben: az Agapanthus, Canna, Gloxinia, Contenia nigens Gardenia, Heliotropium, Ixora, Justicia, Magnolia, Nerium oleander, Metrosideros, Melalauca, Myrthus, Olea, Verbena, Veronica s még több más, melyeket feljegyeznem a korlátolt tér nem engedi.

S e körülmény tegye érthetővé azt is, hogy miért nem irom le minden disznövénynek egyszersmind a magyar nevét is; de miután eddig is s ha élünk, jövőben szintén, nem egy fajnak ismertetése és kezeléséről ugy is önálló közleményeket szoktam nyilvánosságra hozni, ott, ezen mulasztást mindig jóvá teszem. Legközelebb, az augusztus havi teendőkről. Kunszt János.

A rimaszombati felsőbb leánynevelő tanintézet növendékeinek közvizsgája.

Tizenöt éve annak, hogy Fábry János tanár Rimaszombatban felsőbb leánynevelő tanintézetet állitott fel és vezet lankadatlan buzgalommal s szakértelemmel.

Iskolája nemcsak városunknak, de a felvidéknek s közvetve az államnak is jó szolgálatot tett; mert növendékeit müvelt nőkké s jó honleányokká képezte.

A folyó évi junius hó 27. 28-ik napjain tartott vizsgák meggyőzték a nagyszámmal egybegyült szülőket s hallgatóságot arról, hogy ezen intézet magasztos hivatásának teljesen megfelel.

A növendékek a kiszabott tantárgyakból teljes szabatossággal, s értelmesen feleltek; mi az intézetnél müködő tanitószemélyzet szakavatottságáról és ügybuzgalmáról tanuskodik.

Ezen intézetben a többi tantárgyakon kivül a rajzolás, tornászat, ének és kézimunka is szép sikerrel tanittatik. — Van önképző leányegylete, iskolai takarékpénztára és bazár egyesülete. Növendékeit az életre neveli, mert a tudományos képzés mellett gyakorlati irányban is fejleszti azokat.

Adja az ég, hogy a buzgó vezető még igen sok müvelt nőt és jó honleányt nevelhessen jeles tanintézetében.

Egy jelenvolt.

Hirek és vegyesek.

Olvasóinkhoz! Lapunk jelen száma utolsó ez évnegyedben, minek folytán felkérjük azokat, kik az előfizetéssel hátralékban vannak, hogy az elmaradt összeget postafordultával küldjék be, egyszersmind a jövő évnegyedre az előfizetés megujitására is felhivjuk olvasóinkat. Az előfizetési pénz lapunk kiadóhivatalába (Losonczi-utcza 24. szám alá) küldendő.

Esküvő. Folyó hó 26-án kelt egybe Ádám Markusnak, a rimaszombati izraelita hitközség érdemdus előljárójának kedves leánya Ádám Lujza kisasszony, Schiller Leo kereskedővel. — Az egybekelési ünnepély a lehető legnagyobb fénnyel s diszes és válogatott közönség előtt ment végbe. — Az esketési szertartást Singer S. főrabbi teljesitette, ki daczára annak, hogy nem régen került Rimaszombatba, a magyar nyelvet csaknem teljesen elsajátitotta s tartott egy oly szép beszédet, mely bármely magyar születésü férfinak is becsületére válnék. — Az esküvőt fényes ebéd követte a kaszárnya tágas folyosóján, estve pedig kedélyes táncz fejezte be a „Három-Rózsa" nagytermében. — Áldás és szerencse kisérje az ifju párt!

Hymen. Perjésy László, a nagyrőczei államilag segélyezett polgári iskola jeles ifju tanára f. hó 21-én jegyezte el Molitórisz Etelka kisasszonyt. Adja az ég, hogy a szerető szivek e frigyét áldás kisérje az emberi élet legvégső határaig!

Kinevezés. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértve, Nagy Zsigmondot, a bánfalvavidéki méhészegylet titkárát a IV. kerületet képező területre, hova megyénk is tartozik, méhészeti vándortanitóvá nevezte ki.

Halálozás. Kisesoltói Ragályi Gyula, kiről tárczarovatunkban is megemlekeztünk, f. évi junius 24-én hunyt el Marienbadban, hol a fürdőt évadot rendesen tölteni szokta. E gyászeset megrendítőn hatott különösen a nagykiterjedésü családra, s általában az egész megyei közönség őszintén fájlalja az élete delén alig tul élt kitünő férfiu halálát. A megyeházán kitüzött gyászlobogó is azon veszteséget jelzi, mely közéletünk e jelesének kidőltével a megyei közigazgatási bizottságot is érte. A mélyen sujtott család a veszteséget a következő gyászjelentésben tette közzé: Özvegy Ragályi Gyuláné született szendrői Török Hermin s gyermekei Ilona férjezett csabai Dókus Ernőné, — Gyula és Ferencz, veje csabai Dókus Ernő, magok és nagyszámu rokonság nevében a fájdalomtól megtört szivvel jelentik felejthetetlen férje, atyjok, ipája és rokonuk Kisesoltói Ragályi Gyulának folyó évi junius hó 24. napján reggeli 10 órakor életének 54-ik s boldog házasságuknak 27-ik évében agyszélhüdés következtében történt hirtelen elhunytat. A megboldogult hült tetemei folyó évi julius hó 1-ső napján a délutáni órákban fognak a ragályi családi sirboltba örök nyugalomra tétetni. Áldás és béke lengjen a legjobb férj, atya s a legnemesebb férfiu hamvai felett!

Érdekes végtárgyalás volt a rimaszombati kir. törvényszék előtt e hó 27-én. Ugyanis ekkor mondott a törvényszék itéletet Bölcsházy László kereskedősegéd bünügyében, ki a folyó év marczius havában atyjára, — ki pazarlás, gyenge elmüség és iszákosság miatt gondnokság alá van helyezve, — azért mert édes anyjával roszszul bánt, gyilkossági szándékból ötször lőtt. — A lövések közül csak egy talált, az is gyönge surlódást okozott csupán. — A vádlói tisztet Kubinyi Aladár kir. alügyész teljesitette, mig a vádlott védője Molnár József volt. — Ugy a vád, mint a védbeszéd mély lélektani tanulmányról tanuskodott s ugy a vádló, mint védő szakavatottsággal fürkészék az okokat ott, hol az indulatok egész legiója honel, — az emberi kebelben. — A vád- és véd-beszédek meghallgatása után a biróság az illető vádlottat 2 évi fegyházra itélte.

Birtokvétel. Gróf Kálnoky külügyminiszter a „Szabadkai pusztát," mely városunk közvetlen szomszédságában van, megvétel végett 140000 frtért felajánlotta Rimaszombatnak. — A város képviselő testülete folyó hó 25-én tartott közgyülésében elhatározta, hogy a birtokot megveendi.

Az utolsó junialist, t. i. nálunk ez évben a „rimaszombati iparos ifjak önképző és segélyegylete" e hó 24-én d. u. tartotta meg a városkerti köröndön. — A szeszélyes időjárás ugy látszik, belefáradt már az üldözésbe, mellyel ez idei tavaszi mulatságainkat mindenáron elrontani törekedett, s végre megengedte, hogy egy igazán kedélyesen, ártatlan örömök közt vigadó társaságot láthassunk a nélkül, hogy a mulatságot akár sötéten borongó fellegek, akár holmi finnyásan fetrengő külön csoportok zavarják. — Azon polgári osztály, melynek szine-java ez alkalommal itt mulatott, habár nem részesült azon szerencsében, hogy az ugynevezett kitünőségek, akár csak szemlélet végett is megközelitették volna, mindenesetre büszke lehet e mulatság ugy erkölcsi, mint anyagi sikerére, — mert egyrészről igazolva lett, hogy saját erejéből föntarthatja azon intézményt, melynek czélja az iparos ifjak közmüvelődésbeni haladását előmozditani, másrészről kétségbevonhatlanul bebizonyitotta, miszerint ifjuságának müvelt emberekhez illő szerény, illedelmes, előzékeny magatartása még azon körbelieknek is dicséretére válnék, a kik egy hétből nem kevesebb mint hét napot fordithatnak önképzésre. — A rendezőségnek velünk közölt számadása szerint e mulatság folytán bevételett részint belépti (20 kros) dijakból, részint felülfizetésekből összesen 68 frt 55 kr., a kiadás 23 frt 95 kr., s igy maradt az egyleti alaptőke javára 44 frt 60 kr. tiszta bevétel. Ezen eredményt elérni segitettek felülfizetéseikkel a következők: Győry Dénes 30 kr. Plenczner Imre 20 kr. Sándor Lajos 20 kr. Szontagh K. 30 kr. Institórisz Endre 80 kr. Beregszászi B. 60 kr. Tomay Alajos 20 kr. Borbás Gábor 30 kr. Pásztor Sándor 30 kr. Bolkay Pál 20 kr. Dusek Vincze 20 kr. N. N. 25 kr. N. N. 25 kr. Szelevényi N. 20 kr. Lakatos N. 20 kr. Miskolczy István 80 kr. Smider A. 10 kr. Konyha Géza 80 kr. Kovács Zsigmond 30 kr. Majorossy Rudolf 10 kr. Hollóssy József 30 kr. Engel Adolf 30 kr. Hollóssy Józsefné 30 krral, összesen 7 frt 40 krral. Kik fogadják a rendezőség s az iparos ifjak általunk kifejezett őszinte köszönetét. Mi pedig a derék iparos ifjaknak az elért sikerhez szerencsét s a további sikeres müködéshez kitartást kivánunk.

Nagy-Őczén folyó hó 24-én ismételték Almásy Tihamér „Tót leány" czimü népszinmüvének előadását. — Ha az előadást le akarnók irni, csak ismételni volnánk kénytelenek az első előadásról mondottakat, sőt ha egyikünk-másikunk megpenditi, hogy jó volna már nekünk is életjelt adni magunkról, sóhajtva halljuk, „hiába, nem sikerülhet az ugy mint Őczén."!

Tűz. Az aggtelki ref. iskola melléképületeivel együtt f. hó 27-ének viradójára leégett. Az egyház, de különösen Urbán Endre tanitó érzékeny kárt szenvedett, gazdasági felszereléseiből majd semmit sem lehetett megmenteni; a tűz áldozatává lett két lova és két tinója szintén. — A tűz okául szándékos gyujtogatást, tehát boszut emlegetnek. A tettes ismeretlen eddig, de az erélyes nyomozásnak remélhetőleg sikerülni fog annak személyét felfedezni s méltó büntetésben részesittetni.

Tető beomlás. Özv. Szmetena Ernőné iskola-utczai házának egész tetőzete, mely alatt egy asztalos műhely volt felállitva, e hó 28-án éjjel teljesen beomlott. Szerencsére a felső padlat kevésbé volt roskatag, s igy az alant lakók az ijedtségen kivül — minden komolyabb bajtól megmenekültek. — Ez esetet igen jó lesz megjegyezni azoknak, kik bérlett lakásra szoritvák.

Szinészet. Jánosi halad. Dicséret érte a község minden szépért lelkesedni tudó földmives lakosainak, elismerés az előkelők azon tagjainak, kik a nép ilynemü mozgalmaitól nem vonják vissza magukat. — De ha a szinmüvészet pártolásának kedveért a nyegleséget is védelme alá veszi, már azt jelezni nem szolgált örömünkre, — s valóban az a három, mond három személyből álló trupp, mely sátorfáját Jánosiban felütve, szini előadásokat rendez, s dicsekedhetik azon sikerrel, hogy annak jövedelméből tengődhetik, nem tudjuk, hogy a jánosi közönség jóhiszemüségén, avagy e züllött existentiák vakmerőségén csodálkozzunk-e inkább, — mert hogy e társaság szini és müvészeti kellékek nélkül játékával nemes élvezetet nyujtson, az több mint kétséges. Felhivjuk ezen üzelmekre a szini szövetkezet figyelmét.

Gondatlanság-e, vagy véletlen szerencsétlenség? A kurincz-pusztai államgazdaság egyik kocsisa két szép igáslóval s kocsival e hó 28-án a d. u. órákban a Rimába hajtott itatás végett. Alig tért vissza a partra, midőn az egyik ló hirtelen a földre vágva magát, rövid vonaglás után elpusztult. Intő példa gazdáinknak, hogy cselédjeiket az állatok körüli bánásmódban ovatosságra intsék; — különösen akkor, midőn a kimelegedett igavonó barmokat vizre vezetik.

Kinos jelenet Szegeden, junius 24-én, délután 1 és 2 óra közt kinos izgalmat keltő eset történt. Az uj városháza tornyának tetejére a legfelső állásra észrevétlenül egy ember ment föl s onnan forgó pisztolylyal lövöldözött a munkásokra és a Széchenyi-téren járó-kelőkre. Két tót napszámost meglőtt, egyet pedig téglával leütött. A dühöngőhez nem lehetett hozzáférni, mert az álláshoz fölvezető lépcsőt lebontani kezdte. A rendőrök sehogy sem tudván őt megközeliteni, alulról lövöldöztek reá. Végre egy lövés leteritě a szerencsétlent, ki ekkor négy lövést intézett magára és halva maradt a torony állásán. A tettes, mint kiderült, Vedres Márton nevü, majsai illetőségü legény volt, ki nemrég egyik szegedi vendégfogadóban szolgált. Borzasztó tettét őrültségi rohamban követte el. A meglőtt munkások egyikének sebe életveszélyes. E—s.

Képcsarnok. Ajánljuk olvasó közönségünknek Lindner Károly képkiállitását (panorama.) Alkalmas arra, hogy kellemes szórakozást nyujtson. A müsor egyrésze hirdetési rovatunkban.

A tisza-eszlári bünügyben mint az „Egyetértés" irja, — annyira előre haladt a végtárgyalás, hogy minden valószinüség szerint e hó 10-ig teljesen be lesz e sensatios ügy végezve.

Egyptomnak Damiette nevü városában a cholera kiütött s eddig 113 ember halt meg, sőt Egyptom több városából érkeztek hirek több kevesebb cholera esetről.

A szepesi dalár-egyesület a mult hó 29-én dalár ünnepélyt tartott Iglón, mely fényesen sikerült. — Résztvett benne a budapesti férfidal-egylet és a kassai dalárda. A fényes ünnepélyt közvacsora és kedélyes tánczmulatság zárta be.

Apró hirek: Mérgezés. A filadelfiai esküdtszéket, mely hivatva lett volna a Crung-Wá-In nevü khinain elkövetett gyilkosság miatt vád alatt álló Igons Tamás felett itélni, megmérgezték. **Öngyilkos diák.** Mayer Róber, a pozsonyi lyceum 7-ik osztályának nevendéke, egy budapesti gazdag földbirtokos fia mellbe lőtte magát, mert a vizsgán megbukott. — **Bolgár Ferenczet**, ki Slayer ezredest párbajban megölte, a bécsi esküdtszék felmentette.

CSARNOK.

A játékos.

(Elbeszélés.)

Pár óra telhetett igy el kinos bizonytalanságban, pár óra, egy örökkévalóság szegény Laurának, midőn egyszerre váratlanul kocsi zörej hallatszott, diszes, elegans uri fogat robogott a palota udvarára.

A kocsi ajtaja felnyilt, Valdano gróf sápadtan, képéből egészen kikelve, lépett a földre s mialatt a kocsi megfordulva visszasietett, ő maga, mihtha egy benső sugallatnak engedve, ösztönszerüleg egyenesen a kertbe, a kerti lugas felé irányzá léptcit.

Laura, kit a kocsizörgés maga felriasztott már, s mohón sietve lépett ki a lugasból, atyját meglátva örömsikoltással futott az érkező elé, öröm sikoltással veté magát a dult arczu, sápadt, komor férfi keblére.

— Atyám, kedves atyám! csakhogy végre itt vagy. Mennyire megvárakoztattál, mily aggodalmat szereztél nekünk. Jer, beszéld el hol jártál, mi tartott vissza tőlünk, hogy előbb nem jöhettél. Jer, jer nyugtasd meg aggódó gyermekeidet.

Valdano gróf szomorun mosolygott, szenvedélyesen ölelte magához leányát, mintha attól félne, hogy örökre el kellend veszitení, mintha egy láthatatlan rosz szellem, ki akarná szakitni karjai közül, s attól kellene megvédni. — Mialatt egy hosszu, szenvedélyes csókot nyomott volna homlokára, belépett a lugasba, s a felé siető Kamillal melegen, szerető szivélyességgel kezet szoritott.

— Kedves gyermekem, drága leányom — mondá meghatottan, te annyira szereted atyádat? félnél őt elveszitení? távol léte oly nyugtalanságot, szomoruságot okoz neked? lásd, pedig ő érdemetlen szeretetedre. Érdemetlen ragaszkodásodra.

— Atyám, atyám, az égre, mily hang ez?! Ne beszélj igy.

— Valót beszélek — folytatá keserün a gróf — igazat mondok Laurám, miért tagadnám, miért szépitném magam előttetek, igen, ismétlem én méltatlan vagyok szeretetedre, tiszteletedet, ragaszkodásodat nem érdemlem kedves gyermekem, megbocsáthatsz-e valaha nekem?! Megbocsáthatsz-e bünös atyádnak? Ne csodálkozzatok, ne mondjatok ellent; ti nem tudjátok az iszonyu valót, nem ami rátok várakozik, mi tőletek visszatartott engem. Bár ne is kellene megtudnotok; bár eltitkolhatnám, mondhatnám, ne féljetek csak ámitottalak. De nem, nem lehet. Laura! ismétlem én bünös vagyok, mint vádló, önmagamat vádló, vétkes elsülyedt ember állok előttetek.

— Óh ne tovább, ne tovább! — vágott közbe zokogva Laura, mialatt atyja lábaihoz borult — ne kinozz, ne ejts kétségbe, én tudom te nem vagy, nem lehetsz bünös.

Valdano lehajolt s gyengéden felemelte leányát.

— Az vagyok Laura! én tudom, hogy az vagyok. — Ime hallgasd s aztán itélj meg. — En játszottam, boldogult anyád utáni fájdalmam végletekre, veszélybe sodort; egy őrült eszmétől megkapatva, lejtőre léptem, a zöld asztalnál kerestem enyhülést. A játék ördöge magával ragadott, sülyedtem nap-nap után, s ma? . . . Laurám! én mindenemet elvesztettem. — Értsd meg jól, mindenemet. — Jószágaim, maga e palota hitelezőim kezén, s még ez nem minden; gyermekem én téged is megloptalak, boldogult anyád jószágait, anyai örökséged elraboltam, bünös kezem ezek után is kinyujtám, kártyára dobtam, a szerencse ellenem esküdött, az egészet elvesztém; szegények vagyunk, nyomorult szegények. — Jóságodért, szeretetedért, ime koldusbottal, gyalázattal fizetek, ezt hagyok örökül.

— Nem! te nem bocsáthatsz meg nekem.

Laura nem felelt, keblét iszonyu fájdalom járta át, fuldokló zokogással simult atyja kebelére.

— Kedves nagybátyám! — vette fel a szót, közelebb lépve Kamill — ön nagyon szomoru hirt hozott nekünk, az elmondott eset mélyen megrenditő. Azonban ne csüggedjen, mig én élek, a nyomort nem szabad önöknek látni, jószágom kevés, nagyon kevés; de mégis elég arra, hogy megosszam azokkal, kiket szeretek, hogy szegényesen bár, de megéljünk belőle. Laura nőm lesz, elmegyünk egyszerü mezei iakunkra, ott fogunk élni csendben, elvonulva, egymás szeretetében találva fel mit itt elvesztünk. Azon kivül ne feledje kedves nagybátyám, hogy én festész vagyok, keresek ecsetemmel is, festményeimet — nem dicsekvésből mondom — meglehetősen fizetik, a jövő mienk.

Valdano gróf kétkedve rázta fejét.

— Nem! — válaszolt akadozva, vontatott hangon — számomra nincs többé boldogság. Ne ringassátok álomba magatokat, annál keserübb leend az ébredés. Még nem mondtam el mindent. Kamill, én megkárositottam megloptam az államot, eljátszottam, kártyára dobtam a rám bizott, kezelésem alá adott kincstári jövedelmet.

— Ah! de hiszen ez iszonyu bün volna! — viszonzá Kamill — nem! nem vagyok képes elhinni, ön tulozza a valót, ön elakar ámitani bennünket, ön ezt nem tehette!

— Azt tettem Kamill; nagy bün, sulyos vétek, de én elkövettem.

A fiatal ember, szánakozva, fájdalmas keserüséggel tekintett nagybátyjára.

— Es nincs menedék? kérdé komoran, — nincs ami elfordithatná a csapást, a szégyent; azt a gyalázatot, mely közvetlen, első sorban kedves nagybátyámat s Laurát fenyegeti: de fenyegeti s letörülhetlen foltot ejt magán az ős Valdano néven is?

A gróf habozott, nem merte kimondani a rettentő szót, mely ajkán lebegett, mely szinte fojtogatni kezdé; félt, reszketett a gondolattól, összetépni két szerető szivet, összetörni annak legszebb reményeit. Pár percznek kelle eltelni, pár kinos percznek, mig elhatározhatta magát.

— Van egy — mondá végre szaggatottan, mintha halálos itéletet kellene kihirdetni, — van, de ah kimondjam-e Kamill? Légy készen a legnagyobbra. Ez egyedüli menedék lesujtja sziveteket; semmivé tesz minden reményt mit jövőtökhöz füztetek. Lorenzo Albani, az ismert bankár ajánlkozott kimentőnek, kezet nyujt, hogy felemeljen, vagyonát, befolyását ajánlja fel, hogy megszabaditson, de jutalmul Laura kezét kéri.

A szó ki volt mondva, visszavonni nem lehetett. — egy velőtrázó sikoltás s Laura elbocsátá atyját, s ájultan hanyatlott a homokos talajra.

Kamill maga is megrázkódott, megkelle támaszkodni hogy el ne bukjék. E szavak menykőcsapásként sujtották, komor arczát halott halványság futá el.

De végre is, ő férfi volt, erőt kelle venni magán. Magához tért, s egy gondolattól megkapatva, hirtelen odalépett az asztalhoz, mialatt öltönye zsebéből egy kis jegyzőkönyvet vett elő, abból egy lapot kiszakitva, remegő kézzel pár sort irt a fehér lapra, mit az asztalra helyezett, azután lehajolt az ájult Laurához s egy hosszu szenvedélyes csókot nyomott homlokára, bucsu csók volt az, utolsó csók.

— Kedves nagybátyám — mondá felegyenesedve, remegő, de mégis szilárd hangon, — ön igazat mondott, e csapás amily váratlan, époly lesujtó; de most már tudom mit kell tennem, s nem szabad haboznom, nem egy pillanatig sem. Nekem nincs itt többé helyem, erkölcsi kötelesség hogy távozzam, önök boldogsága követeli s én távozom. Legyenek önök boldogok, feledjenek el engem. En lefizettem hálámat. Isten önökkel!

E szavakkal megfordult, s mielőtt Valdano gróf válaszolhatott volna, kisietett a lugasból, pár pillanat, s a kert ajtó döngve csapódott utána.

Valdano gróf egyedül maradt, egyedül ájult leányával. egyedül összetört szivével.

* * *

Tiz év telt el az elbeszélt események óta, tiz nehéz küzdelemteljes év. Futó pillanat csak, elröppenő álom a boldognak, lassan vontatva haladó század a boldogtalannak.

Idő, idő, tova tünő idő, nagy a te hatalmad, mennyi változásnak, mennyi átalakulásnak vagy te szülő anyja, játéklapda kezedbe az ember, játék-lapda az emberiség sorsa, te alakitod, te szabályozod az emberi életet, te méred ki annak határait, benned nevekedik ifjuvá a gyermek, férfiuvá az ifju, benned hanyatlik alá, s lesz tehetetlen aggá az erőteljes férfi.

Csak egy elfutó, elrohanó évtized, s mily nagy a fordulat, uj alakulások állanak elő, átváltozik a régi, átváltozik maga az ember, nyomokat hagy maga után, minden elfutó év eltörülhetlen, megsemmisithetlen nyomokat.

Szomoruan, bús gondolatokba merülve ült Laura, tiz év óta a hirneves, dusgazdag nápolyi bankár Albani neje, fényes palotája erkélyén.

Szomoruan, bús gondolatoktól elfoglalva pihenteté bágyadt tekintetét a messze táj felett, ott ama ködbe vesző kéklő hegyeken, önfeledten merült el a táj a vidék szemléletében: de hogy is ne, kint a kastély körül egyike a legszebb olasz vidékeknek terült el, alig félórányira az Albani kastélytól látszottak a távolban a nyüzsgő főváros, az előtte annyi emlékkel gazdag Nápoly falai. Elmerengett, hosszan elmerengett, mult s jövő ködfátyolkép vonult el lelke előtt. Ah, oly bánatos, oly keserü volt neki az élet: itt e gyönyörü, elragadó helyen, a körüle kifejtett fény, pompa közepett, oly elhagyatva, oly egyedül érezte magát. Rideg, hideg volt neki e fény, e pompa, melylyel férje körülvette nem pótolá az a szerelmet, nem feledtetheté az egykori, talán örökre eltünt boldog idők, édes vonzó varázsát, ah az a tiz év előtt hozott áldozat, keserü áldozat, ennek a fénynek, ennek a pompának, egy világ egy romba döntött világ, egy összetört sziv, egy eltemetett boldogság lett ára, iszonyu ár, iszonyu áldozat. Ah, az az ütött seb nem gyógyult, nem gyógyulhatott be, nem! csak hegedt, csak enyhült, metsző fájdalma csillapodott kissé.

Ő neje lett a gazdag bankárnak, mert atyját, atyja becsületét kelle megmenteni, de szive Kamillé maradt örökre, évek jöttek, évek mentek, de annak az imádott férfinak képét szivéből nem törülhették ki soha.

Most is arra, most is ő rá gondolt, mig téveteg tekintete, elfordulva az elragadó vidék szemléletétől, ábrándosan, szeliden függött körüle játszó, csevegő kis leánya, a nyolcz éves Kamilla.

Ah hiszen e gyermek volt minden öröme, örömtelen élete, elvesztett boldogsága, egyedüli vigasza, annak nevető kék szemében találta fel vesztett menyországa egy parányi részét, annak csengő nevetése, ártatlan naiv csevegése, pajzánság derité fel némileg sokszor elborult, sötét kedélyét s aranyozta meg ez örömtelen élet, fellegtakarta bánatos egét.

Laura szeliden, bánatos mosollyal tekintett játszó gyermekére, ki tudja mit gondolt, mily eszmék foglalták el lelkét, szép, szelid szemében forró könycsepp csillogott, olyan észrevétlen, olyan öntudatlan lopódzott szemébe e köny, maga sem vette észre, hogy sir, szive tele volt fájdalommal.

— Mama, mama — kiált fel egyszerre a kis leány, mig játékát abbahagyva, egy szökéssel az erkély egyik szögletébe termett — jer csak, jer csak, nézd mily szép kocsi jő amott, abban bizonyosan nagy ur ülhet és talán épen mi hozzánk siet. (Folyt. köv.)

Gömörmegye kir. tanfelügyelőjétől.

913. szám. **Körlevél.**

A Harper után több földrajzi szaktudós közremüködése mellett Heubner festő által szerkesztett és magyarul Stampfel Károly könyvkiadónál Pozsonyban megjelent: „A föld felületének főalakjai“ czimü falitábla vászonra vonva s rudakkal ellátva ára 4 frt 50 kr. az orsz. tanszermuzeum állandó bizottságának birálati jelentése alapján, hézagpótló földrajzi taneszközül elemi népiskolák használatára ajánltatik.

Miről a vallás- és közokt. m. kir. ministerium f. évi május hó 30-án, 15700. sz. a. kelt rendelete értelmében a t. cz. iskolaszéket azzal értesitem, hogy ezen czélszerü taneszközt megszerezni igyekezzék.

Rimaszombatban, 1883. évi junius hó 14-én.

Groó Vilmos, kir. tanfelügyelő.

Felelős szerkesztő: **Bodor István.**

Nyilt tér*)

Nyilatkozat!

A Péchy István és Hámos László urak között fennforgott becsületbeli ügy, mai napon előttünk lovagias uton elintéztetett.

Királyi, 1883. junius 27-én.

Szontagh Béla s. k. — **Szent-Iványi Árpád** s. k.
Beniczky Pál s. k. — **Tornallyay Árpád** s. k.
mint Péchy István megbizottjai. — mint Hámos László megbizottjai.

*) Ezen rovat alatt közlöttekért nem vállal felelősséget a Szerk.

Magán-hirdetések.

FLEISCHER és TÁRSA

gépgyàra és vasöntödéje Kassàn,

eperjesi-ut 6. szám, és Kassa mellett a Csermelyvölgyben.

Ajánlja a t. gazdaközönségnek a legujabb tapasztalatok szemmeltartásával czélszerüen és gondosan gyártott jó hirnevü **gépeit**, nevezetesen:

Cséplőkészleteit, könnyü járással, járgány vagy gőzmozgony általi hajtásra.
Kézi cséplőgépeit.
Backer- és magtár-rostáit.
Sorba- és szórvavető gépeit stb.

Csermelyvölgyi gépmühelyünkben (Kassa mellett) gépgyártmányaink **jelentékeny készletét tartjuk állandóan.**

Gazdasági gépeink képes, valamint öntödénk gyártmányai árjegyzékét kivánatra ingyen s bérmentve küldjük be. 4—5

Csak rövid ideig látható a külső vásártéren reggeli 8 órától esti 10 óráig.

Este fényes kivilágitás mellett.

A magyarhoni

legnagyobb világtàrlat.

Tartalmaz 1000 tàjképet és pedig: Utazás a föld körül 80 percz alatt. — Teljes átnézete a philadelfiai-, bécsi- és párisi világkiállitásoknak. — Legujabb látványok a harcztérről. — A legszebb opera, operette és balettek a párisi operaházból. — Mozgatható látszekrények.

Lét, élet és müködés Páris és Londonban.
Jézus élete 24 képletben.
Nagyszerü látványt nyujt; **Az eszéki vasuti szerencsétlenség.**
Alexandria bombàztatása és az ugyanott történt **ember mészàrlás.**
A bécsi ringszinház égése,
A világ legszebb hölgyei. (1882. évben Budapesten tartott népünnepély alkalmával **jutalmazott tiz hölgyszépség.**)
A hires nevető osztály, különösen feltünő.

Belépti dij 15 kr. — Kivilágitás mellett 20 kr.

Reménylem, hogy a nagyérdemü közönség ezen kedvező alkalmat felhasználja és látogatásával minél tömegesebben megtisztel. — Rimaszombat, 1883. jun. 30.

Mély tisztelettel

LINDNER KÁROLY, Budapestről.

Dreher Antal-féle

KIVITELI PALACZKSEREK

egyedül kaphatók és megrendelhetők csakis

DIETRICH és GOTTSCHLIG-nél Budapesten, vagy DREHER ANTAL-nál Kőbányán.

A nyáron át naponta háromszor friss töltés, a palaczkok töltése czéljára eltett, legkitünőbb kiviteli palaczkseréknek.

Ismét eladókat legnagyobb előnyökben és engedélyekben részesitjük.

Szives tudomásra.

Azon t. cz. közönséget, mely csak Dreher-féle kiviteli sert fogyaszt, arra figyelmeztetjük, hogy csak azon palaczkserek hamisitatlanságáért és eredetiségéért kezeskedünk, melyeknek vignetáin a „**Dietrich és Gottschlig**“ név világosan olvasható. 9—10

67/1883. sz.

Árverési hirdetmény.

Alulirott kiküldött birósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében közhirré teszi, hogy a rimaszombati kir. törvényszéknek 404/83. sz. a. kelt végrehajtást rendelő s a nagyőczei kir. járásbiróságnak 390/83. számu kiküldetést tartalmazó végzései folytán **id. Danis Márton** felperes, továbbá **Král András és Szivák** szül. **Jeruska Terézia** ratkói lakosok alperesek által közösen használt ratkói és szászai határon álló nem telekkönyvezett s 1200 frtra becsült fonógyár összes felszerelvényeivel együtt 1883. év julius hó 3-án d. e. 10 órakor Ratkó városházánál megtartandó nyilvános árverésen az 1881. évi LX. t. cz. 108. §-ának megfelelőleg készpénzfizetés mellett — esetleg — becsáron alól is eladatni fog.

Nagyőczen, 1883. junius hó 24-ik napján.

Ifj. Porubszky Imre, birói végrehajtó.

Értesités.

Van szerencsém a n. é. közönségnek tudomására adni, hogy 1883. april 26-án Rimaszombatban a **Tompa-utcza 2-ik sz. a. házban**

kovács-üzletet

nyitottam. — A nevezett üzleti téren már több évi tapasztalataim vannak, de különösen mint vizsgázott gyógykovács a lovak szabályszerü megvasalásában szerzett szakismereteim bátoritanak arra, hogy a n. é. közönség bizodalmát kikérjem, azon biztositásom mellett, hogy a kor igényeinek megfelelőleg a legjutányosabban fogom becses megbizóimat kiszolgálni. — Azon reményben, hogy a n. é. közönség becses pártfogásába veend, vagyok a n. é. közönségnek

Teljes tisztelettel

Kovács János,
gyógykovács és kovács-iparos.

8—10

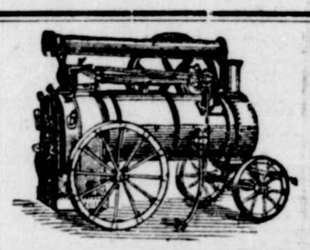

RANSOMES, HEAD és JEFFERIES
FŐÜGYNÖKE
GROSSMANN J.
BUDAPESTEN.

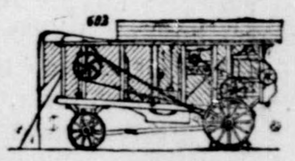

GROSSMANN és RAUSCHENBACH

első magyar gazdasági gépgyàra

3—6 **BUDAPESTEN.**

Szives megkeresésért vagy gyártelepünk meglátogatására a n. é. gazdaközönség tisztelettel felkéretik.

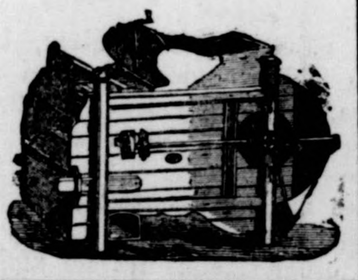

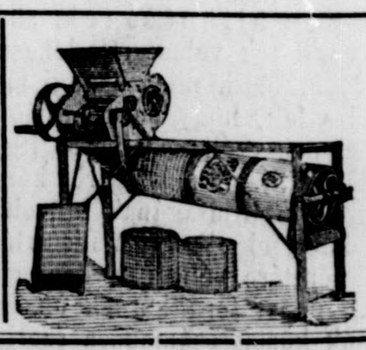

Nyomatja és kiadja **Rábely Miklós**. Rimaszombat, 1883. (Losonczi-utcza 24. szám.)